ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Υπουργείο Πολιτισμού
HELLENIC REPUBLIC
Ministry of Culture

NEON

What You Leave Behind Is Not What Is Engraved

Αυτό που μένει πίσω μας δεν είναι μόνο οι επιγραφές

MICHAEL RAKOWITZ and ANCIENT CULTURES

ΠΑΛΑΙΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΚΡΟΠΟΛΗΣ – OLD ACROPOLIS MUSEUM
2026 – 2028

ΠΑΛΑΙΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΑΚΡΟΠΟΛΗΣ
Η πρώτη έκθεση σύγχρονης τέχνης στο Παλαιό Μουσείο
της Ακρόπολης, στον Βράχο της Ακρόπολης Αθηνών

Θερινό ωράριο: 08.00-20.00
Χειμερινό ωράριο: 08.00-17.00

OLD ACROPOLIS MUSEUM
The first contemporary art exhibition at the Old Acropolis
Museum, on the Acropolis hill, Athens

Summer opening hours: 08:00–20:00
Winter opening hours: 08:00–17:00

Ανακαλύψτε την ψηφιακή εμπειρία ξενάγησης του NEON!
Εξερευνήστε τις εκθέσεις μας μέσα από φωτογραφίες και ακουστικές ξεναγήσεις
στον δωρεάν οδηγό του NEON στο Bloomberg Connects.

Discover NEON's free digital guide!
Explore our exhibitions using self-guided and audio tours on NEON's guide
on Bloomberg Connects, the free arts and culture app.

What You Leave Behind Is Not What Is Engraved

Αυτό που μένει πίσω μας δεν είναι μόνο οι επιγραφές

MICHAEL RAKOWITZ and ANCIENT CULTURES

Πρόλογος

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΔΑΣΚΑΛΟΠΟΥΛΟΣ
Ιδρυτής ΝΕΟΝ

Η Ακρόπολη υπήρξε ίσως ανέκαθεν ένας τόπος συνεχούς αλλαγής, συγκρητισμού και αντιθέσεων. Για πολύ περισσότερο από τρεις χιλιετίες, ο μεγαλοπρεπής λόφος υποδέχτηκε προσκυνητές διαφόρων θρησκειών, έγινε μάρτυρας της άνθησης και της παρακμής πολιτισμών, αποτέλεσε την επιτομή αρχιτεκτονικών ρευμάτων και αξιοποιήθηκε ως σύμβολο πολιτιστικής υπεροχής. Ντυμένη με τα κομψά άμφια της κλασικής ακμής της, η σημερινή Ακρόπολη παραμένει ένα από τα σημαντικότερα σύμβολα μνημειακής κληρονομιάς και γι' αυτό είναι δύσκολο να εκφράσουμε με λόγια την τιμή που αισθανόμαστε εγκαινιάζοντας την πρώτη έκθεση σύγχρονης τέχνης η οποία πραγματοποιείται εδώ, στο σημαντικότερο μνημείο της Ελλάδας.

Η προαγωγή της συνύπαρξης της αρχαιότητας με το σύγχρονο αποτελεί μια πρόκληση που έχουμε αναλάβει πολλές φορές στο πλαίσιο του έργου μας στον ΝΕΟΝ. Η πραγματοποίηση αρκετών εκθέσεών μας σε χώρους ιστορικής σημασίας ελπίζουμε ότι έχει συμβάλει σε μια καλύτερη κατανόηση του σύγχρονου κόσμου και όλων όσων αυτός φέρνει, μας έχει ωθήσει να αμφισβητήσουμε ό,τι διαφορετικά θα θεωρούσαμε δεδομένο και μας έχει ενθαρρύνει να κοιτάξουμε πέρα από την επιφάνεια των κόσμων που μας περιβάλλουν. Το γεγονός ότι εκθέτουμε δίπλα στον Παρθενώνα, υπηρετώντας αυτούς τους στόχους, μπορεί να χαρακτηριστεί ως ύψιστο προνόμιο. Δεν μπορούμε παρά να ελπίζουμε ότι το δέος και η έμπνευση που μπορεί να γεννήσει η σύγχρονη τέχνη στους ανθρώπους θα πλησιάσουν εκείνα που προκαλούν οι αιώνες ιστορίας και ενέργειας οι οποίοι διαποτίζουν την κορυφή του λόφου της Ακρόπολης.

Το τρίτο και τελευταίο μέρος της αφήγησης *Michael Rakowitz & Ancient Cultures* συμπίπτει με την κορύφωση της πορείας του ΝΕΟΝ. Από πολλές απόψεις, η έκθεση -όπως επιβεβαιώνει και η τοποθεσία της στο Παλαιό Μουσείο της Ακρόπολης, το οποίο πρόσφατα επαναλειτούργησε- αντικατοπτρίζει αυτό που επιδιώκουμε να επιτύχουμε από το 2013. Με τίτλο *What You Leave Behind Is Not What Is Engraved*, αυτή η άμεση αναφορά στον Επιτάφιο Λόγο του Περικλή μας υπενθυμίζει ότι η αληθινή μας

Foreword

DIMITRIS DASKALOPOULOS
Founder NEON

The Acropolis has perhaps forever been a site of flux, syncretism and juxtaposition. For likely a lot longer than three millennia, the majestic hill has welcomed pilgrims of multiple faiths, witnessed the rise and fall of civilisations, epitomised architectural movements, and been exploited as a symbol of cultural superiority. Dressed in the elegant robes of its Classical heyday, today's Acropolis remains one of the foremost icons of monumental valorisation, and so it is difficult to articulate the honour of opening the first contemporary art exhibition to take place here, on the most important monument in Greece.

Encouraging the coexistence of antiquity with the contemporary is a challenge we have embraced many times throughout our work at NEON. By locating several of our exhibitions within sites of historical importance, we hope to have enabled a better understanding of the contemporary world and all it brings, a prompt to question what we might otherwise take for granted, and an encouragement to look beyond the surface of the world around us. To be exhibiting now adjacent to the Parthenon in furtherance of these aspirations can only be described as the ultimate privilege. We can but hope the wonder and inspiration that contemporary art can impress upon people comes close to that stirred by the centuries of history and energy imbued atop the Acropolis hill.

The third and final part of the *Michael Rakowitz & Ancient Cultures* story coincides with the culmination of NEON's arc. In many ways the exhibition, confirmed by its situation at the newly reopened Old Acropolis Museum, mirrors what we have been seeking to achieve since 2013. Entitled *What You Leave Behind Is Not What is Engraved*, this direct allusion to Pericles's Funeral Oration reminds us that our true legacy is not the structures and institutions themselves, but rather how we have used them to interact with our fellow humans and nurture our communities. The objects that Rakowitz creates and reconstructs in the exhibition are mere material vessels for the human history that has led to the moment of their creation.

κληρονομιά δεν είναι τα κτίρια και οι θεσμοί, αλλά μάλλον ο τρόπος με τον οποίο τα έχουμε χρησιμοποιήσει, ο τρόπος με τον οποίο αντιμετωπίζουμε, βοηθάμε και συμβιώνουμε με τους συνανθρώπους μας και να ενισχύουμε τις κοινότητές μας. Τα αντικείμενα που δημιουργεί και ανακατασκευάζει ο Rakowitz στην έκθεση δεν είναι παρά υλικά δοχεία της ανθρώπινης ιστορίας η οποία οδήγησε στη στιγμή της δημιουργίας τους.

Είμαι ευγνώμων προς το Ελληνικό Υπουργείο Πολιτισμού, την Υπουργό Πολιτισμού Λίνα Μενδώνη, την Εφορεία Αρχαιοτήτων της Πόλης των Αθηνών, τον Michael Rakowitz καθώς και την επιμελήτρια και διευθύντρια του ΝΕΟΝ, Ελίνα Κουντούρη, καθώς και σε όλη την ομάδα του ΝΕΟΝ, παλαιότερη και σημερινή· θα ήθελα να σας ευχαριστήσω όλους από καρδιάς για τη δουλειά που καταβάλατε για αυτή την έκθεση και για το ότι φέρατε τον ΝΕΟΝ σε ένα σημείο όπου αυτό κατέστη δυνατό. Πριν από δεκατρία χρόνια, δεν θα μπορούσαμε καν να ονειρευτούμε ότι θα φτάναμε ως εδώ. Το ταξίδι ήταν γόνιμο και ιδιαίτερα ικανοποιητικό. Με χαροποιεί βαθιά το γεγονός ότι τόσοι πολλοί συμπολίτες μας συμμετείχαν σε αυτήν και αισθάνομαι ιδιαίτερη ευγνωμοσύνη για την αναγνώριση που έδειξαν στο έργο και την προσφορά του ΝΕΟΝ.

I am indebted to the Hellenic Ministry of Culture, the Ephorate of Antiquities of the City of Athens, Michael Rakowitz, and the curator and NEON's Director, Elina Kountouri, as well as the whole NEON team, past and present. I would like to thank you all wholeheartedly for the work that has gone into this exhibition and into bringing NEON to a place where this has been possible. Thirteen years ago we could barely have dreamed of reaching this point. The journey has been fruitful and fulfilling. I am so pleased that so many of our fellow citizens have been able to join us on it and grateful for the recognition that they have bestowed upon NEON's contributions.

Αυτό που μένει πίσω μας δεν είναι μόνο οι επιγραφές

Michael Rakowitz & Ancient Cultures

ΕΛΙΝΑ ΚΟΥΝΤΟΥΡΗ
Επιμελήτρια
Διευθύντρια ΝΕΟΝ

Η έκθεση, η οποία αναπτύσσεται στις επόμενες τρεις αίθουσες, είναι η πρώτη έκθεση σύγχρονης τέχνης που παρουσιάζεται στον Βράχο της Ακρόπολης. Το 2021, ο ΝΕΟΝ προσκλήθηκε να προτείνει μια έκθεση σύγχρονης τέχνης, η οποία θα παρουσιαζόταν στο Παλαιό Μουσείο Ακρόπολης. Η πρόταση οδήγησε σε συνεργασία μεταξύ του ΝΕΟΝ, του Υπουργείου Πολιτισμού, του Μουσείου Ακρόπολης και της Εφορείας Αρχαιοτήτων Πόλης Αθηνών, η οποία ξεκίνησε το 2025 με την παρουσίαση της τριλογίας *Michael Rakowitz and Ancient Cultures.*

Η κορύφωσή της, το 2026, είναι η έκθεση *What You Leave Behind Is Not What Is Engraved*, η οποία παρουσιάζεται εδώ, στο Παλαιό Μουσείο Ακρόπολης, στον Βράχο της Ακρόπολης, ακριβώς πίσω από τον Παρθενώνα, στο πρώτο μουσείο που ιδρύθηκε στο ελληνικό κράτος το 1874.

Για τον Rakowitz, η Αθήνα είναι μια πόλη που δεν μπορεί να γίνει αντιληπτή απλώς μέσω του ορίζοντά της ή ενός χάρτη. Είναι ένας τόπος γεμάτος σπείρες αντί για πλέγματα, με επικαλυπτόμενες ιστορίες, συναντήσεις και ταυτότητες οι οποίες διαμορφώνονται τόσο από όσους ζουν εδώ επί γενεές όσο και από όσους τη διασχίζουν αναζητώντας ένα νέο ξεκίνημα ή ένα νέο σπίτι. Είναι ένας τόπος απελευθερωτικών δυνατοτήτων.

Αυτή η αντίληψη βρίσκεται στο επίκεντρο της έκθεσης *What You Leave Behind Is Not What Is Engraved*, η οποία συνδυάζει αρχαιολογία, αρχιτεκτονική, προσωπικές μαρτυρίες και υλικά ίχνη εκτοπισμού. Μέσα από τη δημιουργία αυτού του οπτικού αρχείου ιστοριών της διασποράς, παλαιών και σύγχρονων, ο Rakowitz διερευνά το πώς θραύσματα από διαφορετικές εποχές, περιοχές και αρχαιολογικά πλαίσια συνδυάζονται έτσι ώστε οι μνήμες να επιβιώνουν και νέες κοινότητες να σχηματίζονται.

Ο Michael Rakowitz, απόγονος Εβραίων του Ολοκαυτώματος, γεννήθηκε το 1973 και μεγάλωσε στο Λονγκ Άιλαντ της Νέας Υόρκης. Ο πατέρας του καταγόταν από το Μπρούκλιν· η μητέρα του και η οικογένειά της ήταν από τη Βαγδάτη και αυτοπροσδιορίζονται ως Άραβες-Εβραίοι. Έτσι προσδιορίστηκε και ο ίδιος κατά το πρώτο έτος των σπουδών του στην τέχνη, το 1992, όταν διάβασε τον όρο στους στοχασμούς της πολιτισμικής

What You Leave Behind Is Not What Is Engraved

Michael Rakowitz & Ancient Cultures

ELINA KOUNTOURI
Curator
Director NEON

The exhibition, which unfolds in the next three rooms, is the first contemporary art exhibition ever shown on the Acropolis Hill. In 2021, NEON was invited to propose a contemporary art exhibition which would be presented at the Old Acropolis Museum. The proposal resulted in a collaboration between NEON, the Ministry of Culture, the Acropolis Museum, and the Ephorate of Antiquities of the City of Athens, starting in 2025, presenting the trilogy *Michael Rakowitz and Ancient Cultures*.

Its culmination in 2026 is the exhibition *What You Leave Behind Is Not What Is Engraved* here at the Old Acropolis Museum on the Acropolis Hill, just behind the Parthenon, the first museum established in the Greek state in 1874.

For Rakowitz, Athens is a place of spirals rather than grids, of overlapping histories, encounters and identities shaped both by those who have lived here for generations and by those who pass through it in search of a new beginning or home. It is a place of liberating possibility.

This understanding lies at the heart of *What You Leave Behind Is Not What Is Engraved*, an exhibition that brings together archaeology, architecture, personal testimony, and the material traces of displacement. Through creating this visual archive of past and current diasporic histories, Rakowitz explores how fragments from different times, regions, and archaeologies combine so that memories survive and new communities are formed.

Michael Rakowitz, the descendant of Jewish parents born in 1945, after the Holocaust, was born in 1973 and grew up on Long Island, New York. His father came from Brooklyn; his mother and her family were from Baghdad and identified as Arab-Jews. This term was reinforced for him in his first year as an art student in 1992 when he read it in the reflections of cultural critic Ella Shohat.[1] She describes the hyphen between the two

---

[1] Ella Habiba Shohat is a Professor of Cultural Studies at New York University.

κριτικού Ella Shohat.[1] Περιγράφει το ενωτικό μεταξύ των δύο λέξεων ως γέφυρα ανάμεσα σε δύο πολιτισμούς, ως ράμμα, ως επανασύνδεση δύο αποκομμένων τμημάτων. Το Αραβο-Εβραϊκό στοιχείο βρίσκεται στον πυρήνα της ταυτότητας του Rakowitz ως καλλιτέχνη και στοχαστή, επιτρέποντάς του να βλέπει τον κόσμο μέσα από το πρίσμα ενός εκτοπισμένου ατόμου. Μέσα από το έργο του, αποκαλύπτει τις επιπτώσεις της βίας και του πολέμου, ξεχασμένες και χαμένες ζωές, καθώς και ξεχασμένα και λεηλατημένα αντικείμενα. Μας ενθαρρύνει να αναλογιστούμε τις προσωπικές και συλλογικές ευθύνες μας για την αντιμετώπιση των συνεχιζόμενων αδικιών και εξαλείψεων, καθώς και τον τρόπο με τον οποίο η καταστροφή -και η τελική εξάλειψη- των πολιτιστικών επιτευγμάτων μας επηρεάζει ως ανθρώπινα πλάσματα.

Ο τίτλος της έκθεσης παραφράζει λόγια που αποδίδονται στον Περικλή από τον Επιτάφιο Λόγο για τους νεκρούς του πρώτου χρόνου του Πελοποννησιακού Πολέμου: «Γιατί τάφος των μεγάλων είναι η πάσα γη και δεν φανερώνεται από την επιγραφή μιας στήλης στην πατρική τους χώρα.Και στα πιο μακρινά μέρη, η μνήμη τους, άγραφη, μένει ζωηρότερη μέσα στις ψυχές, περισσότερο για την ανδρεία τους παρά για το έργο που έκαναν».[2] Το απόσπασμα αυτό δεν είναι μόνο μια αναφορά στην αρχαιότητα ή μια ιστορική δήλωση, αλλά κομμάτι του έργου: ένα είδος καλωσορίσματος και μια πρόσκληση προς τον επισκέπτη. Μετατοπίζει την έμφαση από την πρόσληψη των μνημείων ως υλικών τεκμηρίων προς την αναγνώριση του νοήματος τους για τις επόμενες γενιές.

Σε αυτή τη νέα ανάθεση, η οποία δημιουργήθηκε ειδικά για την έκθεση, ο Rakowitz χρησιμοποιεί ως κύριο υλικό το τούβλο. Περιγράφοντάς το ως «υλικό θάρρους και επιβίωσης», προτείνει μια αφήγηση επιβίωσης μέσω της συνύπαρξης. Σε αυτό το μουσείο, τα θραύσματα που περιβάλλουν το έργο δεν είναι βουβά αρχαιολογικά αντικείμενα, αλλά μάρτυρες των ζωών, της εργασίας και των σχέσεων που τα δημιούργησαν.

Η Αθήνα αποτελεί ένα ιδιαίτερο μέρος από το οποίο μπορεί κανείς να εξετάσει αυτές τις ιδέες. Η σύγχρονη ταυτότητα της πόλης είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την καταστροφή του 1922 και την ανταλλαγή πληθυσμών που ακολούθησε τη Συνθήκη της Λωζάνης, όταν οι ελληνικές κοινότητες της Μικράς Ασίας -συμπεριλαμβανομένων των ιστορικών ελληνικών κοινοτήτων του Πόντου, γύρω από τον Εύξεινο Πόντο- και οι μουσουλμανικοί πληθυσμοί της Ελλάδας, αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τη Μικρά Ασία μαζί με γειτονιές, σπίτια και σχέσεις που είχαν διαρκέσει για γενεές ολόκληρες. Τα τραύματα του εκτοπισμού δεν εξαφανίστηκαν με το πέρασμα του χρόνου· έγιναν μέρος του ιστού της πόλης και μεταφέρθηκαν από γενιά σε γενιά μέσω οικογενειακών αναμνήσεων, αντικειμένων και ιστοριών.

Η νέα ανάθεση στον Rakowitz αντλεί από την παράδοση που συναντάται στους επιζώντες της ανταλλαγής πληθυσμών, αλλά και στους απογόνους τους, και από τις δύο πλευρές των συνόρων. Επιστρέφοντας στις γειτονιές από τις οποίες οι οικογένειές τους

---

[1] Η Ella Habiba Shohat είναι καθηγήτρια Πολιτιστικών Σπουδών στο Πανεπιστήμιο της Νέας Υόρκης.

[2] Θουκυδίδης (χ.χ.). *Ιστορίαι*, Βιβλίο Β΄, 43.3. Μετάφραση: Άγγελος Βλάχος. Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, Ψηφιακή Βιβλιοθήκη της Αρχαίας Ελληνικής Γραμματείας.

words as a bridge between two cultures, a suture, a reattachment of two severed parts. Being an Arab-Jew has been at the centre of Rakowitz's identity as an artist and thinker, allowing him to see the world through the lens of a displaced person. Through his work, he exposes the ramifications of violence and war, the lives forgotten and lost, and the displaced and looted objects. He encourages us to consider our personal and collective responsibilities to confront ongoing injustices and erasures, and how the destruction – and ultimate disappearance – of cultural achievements affects us as human beings.

The title of the exhibition paraphrases words attributed to Pericles in the Funeral Oration he delivered for those who died in the first year of the Peloponnesian War: 'For famous men have the whole earth for their tomb; and in lands far from their own, where the column with its epitaph declares it, there lives on in every person an unwritten record not on stone but in our hearts.'[2] This quotation is not simply a reference to antiquity or a historical statement; it becomes part of the work: a form of welcome and an invitation to the visitor. It shifts the emphasis from seeing monuments as permanent physical records of achievement to recognising their meaning and importance for subsequent generations.

In this new commission for the exhibition, Michael Rakowitz uses brick. Describing it as 'a material of courage' and 'a material of survival', he offers a narrative of survival through togetherness. Standing within this museum, the fragments surrounding it are not mute archaeological objects but witnesses to the lives, labour, and relationships that produced them.

Athens offers a particularly compelling place from which to consider these ideas. The city's contemporary identity is inseparable from the catastrophe of 1922 and the population exchange that followed the Treaty of Lausanne when Greek communities in Asia Minor – including the ancient Pontic Greek population around the Black Sea – and Muslims in Greece were forced to leave and abandon neighbourhoods, homes and relationships that had endured for generations. The wounds of displacement did not disappear with the passage of time; they became part of the city's fabric, carried across generations through family memories, objects and stories.

Rakowitz's new commission grows out of a tradition among survivors of the population exchange and their descendants, on both sides of the border. Returning to the neighbourhoods their families had been forced to leave, they brought back bricks from abandoned homes as mementos. A fragment of a building can reveal what an intact structure hides: the marks of a maker's hands, the movement of a community, the absence of the people who once called a place home. Here, architecture becomes a witness. One brick bears the name Çeşme, meaning 'fountains' in Turkish and written in Greek letters. Such inscriptions reveal the complex cultural exchanges that resist the rigid boundaries imposed by national identities. Rakowitz wants these bricks to continue telling these stories.

---

[2] Thucydides (2022) *The Peloponnesian War: Selections from Book* 2. Adapted by K. DeStone, H. Emeriaud, J. M. Ozsolak and S. Scott, in consultation with J. Rusten. Kosmos Society.

είχαν αναγκαστεί να φύγουν, οι απόγονοι των προσφύγων έπαιρναν μαζί τους τούβλα από εγκαταλελειμμένα σπίτια ως ενθύμια. Ένα θραύσμα κτιρίου μπορεί να αποκαλύψει όσα κρύβει ένα άθικτο κτίριο: τα ίχνη των χεριών ενός τεχνίτη, τη διαδρομή μιας κοινότητας ή την απουσία ανθρώπων που κάποτε έκαναν έναν τόπο δικό τους. Εδώ, η αρχιτεκτονική γίνεται μάρτυρας. Ένα τούβλο φέρει το όνομα της πόλης του Τσεσμέ, που σημαίνει «κρήνη» στα τουρκικά και είναι γραμμένο με ελληνικούς χαρακτήρες. Επιγραφές σαν κι αυτή αποκαλύπτουν τις σύνθετες πολιτισμικές ανταλλαγές που αντιστέκονται στα άκαμπτα όρια που επιβάλλονται από τις εθνικές ταυτότητες. Ο Rakowitz συντηρεί και δίνει πνοή σε αυτά τα αντικείμενα ώστε να συνεχίσουν να αφηγούνται αυτές τις ιστορίες.

Μπαίνοντας στον εκθεσιακό χώρο, συναντά κανείς έναν κλίβανο που ο Rakowitz είδε να λειτουργεί στο Seto της Ιαπωνίας το 2025, ενώ εργαζόταν σε ένα έργο για την Aichi Triennale. Έχοντας ήδη την Αθήνα στο μυαλό του, διέκρινε στις καμάρες του τις θολωτές κατασκευές ελληνικών εκκλησιών και οθωμανικών κτιρίων της Μικράς Ασίας. Στη φωτιά του είδε τον ίδιο τον τόπο όπου γεννιούνται τα τούβλα, όπου η γη σκληραίνει σε ακραίες θερμοκρασίες ώσπου να αποκτήσει αντοχή. Σκεπτόμενος τη φωτιά που κατέστρεψε τη Σμύρνη, οραματίστηκε μια κατασκευή ικανή να συνυπάρξει με την καταστροφή, τη μνήμη και την αναγέννηση.

Ο κλίβανος είναι κατασκευασμένος από 11.000 τούβλα, σφραγισμένα με δώδεκα πρωτότυπα ονόματα πόλεων και σύμβολα κατασκευαστών, τα οποία εντοπίστηκαν σε τούβλα που είχαν μεταφέρει πίσω μαζί τους πρόσφυγες της ανταλλαγής πληθυσμών. Ο πηλός που χρησιμοποιήθηκε για την κατασκευή των τούβλων αναμείχθηκε με χώμα που συνέλεξε ο καλλιτέχνης από πόλεις και κωμοπόλεις της Μικράς Ασίας. Τα τούβλα κατασκευάστηκαν στο εργοστάσιο Μοσχίδη στην Αθήνα, το οποίο ιδρύθηκε από οικογένεια που είχε φτάσει από τη Μικρά Ασία στο ίδιο προσφυγικό κύμα που μνημονεύουν τα τούβλα. Μέσα στις καμάρες του κλιβάνου βρίσκονται ράφια με νέα τούβλα που κατασκευάστηκαν ειδικά για το έργο. Ορισμένα έχουν φτιαχτεί από απογόνους προσφύγων της Μικράς Ασίας του Πόντου και Αιγυπτιωτών Ελλήνων. Βρίσκονται δίπλα σε άλλα, που έχουν φτιάξει πρόσφυγες, μετανάστες και αιτούντες άσυλο από την Ουκρανία, την Παλαιστίνη, τις Φιλιππίνες, το Αφγανιστάν, το Ιράκ, το Μπαγκλαντές, το Μαρόκο, τη Νιγηρία και αλλού. Οι άνθρωποι αυτοί, που ζουν πλέον στην Αθήνα, έχουν οικογενειακές ιστορίες που χαρακτηρίζονται από την αναγκαστική μετανάστευση και την κοινή εμπειρία της αναχώρησης, της προσαρμογής και της αναζήτησης του «ανήκειν». Κατά τη διάρκεια εργαστηρίων που διοργανώθηκαν σε συνεργασία με το Δίκτυο Μέλισσα, κατασκεύασαν τούβλα που δεν αντιπροσωπεύουν απλώς τις κοινότητές τους, αλλά αποτελούν αντικείμενα που δημιουργήθηκαν μέσα από συναντήσεις, συζητήσεις και κοινή εργασία.

Σε ορισμένα τούβλα έχουν χαραχθεί λέξεις γραμμένες στα Καραμανλίδικα, μια εξαφανισμένη διάλεκτο της τουρκικής γλώσσας που γράφεται με ελληνικούς χαρακτήρες. Εδώ, ο Rakowitz αναγνωρίζει μια παράλληλη σχέση με τη δική του οικογενειακή ιστορία και τα εβραϊκά προσευχητάρια που έφεραν οι παππούδες του από τη Βαγδάτη, όπου οι εβραϊκές προσευχές συνυπάρχουν με αραβικές αφηγήσεις και οδηγίες γραμμένες με

At the entrance stands a kiln inspired by a climbing kiln Rakowitz saw being fired in Seto, Japan, in 2025, while he was working on a project for the Aichi Triennale. With Athens already on his mind, he saw in its arches the vaults of Greek churches and Ottoman buildings in Asia Minor. In its fire he saw the very place where bricks are born, where earth is hardened at extreme temperatures until it endures. Thinking of the fire that destroyed Smyrna, he imagined a structure that could hold destruction, memory and renewal together.

The kiln itself is made with 11,000 bricks stamped with a dozen original imprints of cities and fabricators found on those that were carried back by refugees of the population exchange. The clay used to make the bricks was mixed with soil Rakowitz gathered from some of those same cities and towns. The bricks were made by the Moschidis brick factory in Athens, established by a family that arrived from Asia Minor in the same wave the bricks commemorate. Within the kiln's arches are shelves of newly-made bricks. Some have been produced by descendants of Asia Minor and Pontic Greek refugees. They sit alongside other bricks made by refugees, migrants and asylum seekers from Ukraine, Palestine, the Philippines, Afghanistan, Iraq, Bangladesh, Morocco, Nigeria, and elsewhere. Now living in Athens, their family histories are marked by forced migration and the shared experience of departure, adaptation and the search for belonging. During workshops organised with the Melissa Network of Migrant Women, they made bricks that do not simply represent their communities but are objects created through encounter, conversations and the act of working together.

Some bricks have been inscribed with words written in Karamanlidika, an extinct dialect of Turkish written in Greek characters. Rakowitz recognises a parallel with his own family history and the Jewish prayer books brought by his grandparents from Baghdad, in which Hebrew prayers coexist with Arabic storytelling and instructions written in Hebrew letters. In both cases, language reveals a cultural intimacy that defies political and geographic borders.

Other bricks have quotations from Greek philosophers and poets, bringing the voices of literary and intellectual traditions into conversation with the everyday histories of migration. Also, there are traced texts from historical documents: a copy of *The Count of Monte Cristo*, translated into Karamanlidika in 1871 by the Armenian intellectual Teodor Kasap, and land deeds issued to Greek Orthodox subjects by the Ottoman Empire from the 19th century through the first half of the 20th. Transferred onto clay, the texts leave delicate, almost ghostly impressions; official documents and poetic fragments, the language of administration and the language of longing, exist side by side. And finally, some of these clay bricks were pressed when still wet against the refugee housing, the *prosfygika*, built by and for Asia Minor refugees in Athens and Thessaloniki, and carry the impression of those buildings.

The whole installation becomes a meeting place for different times and geographies, each brick carrying a different kind of trace: inherited, documented, impressed or made

εβραϊκούς χαρακτήρες. Και στις δύο περιπτώσεις, η γλώσσα αποκαλύπτει μια πολιτισμική οικειότητα που αψηφά τα πολιτικά και γεωγραφικά σύνορα.

Άλλα τούβλα φέρουν παραθέματα τα οποία αποδίδονται σε Έλληνες φιλοσόφους και ποιητές, φέρνοντας τις φωνές των λογοτεχνικών και πνευματικών παραδόσεων σε διάλογο με τις καθημερινές ιστορίες της μετανάστευσης. Υπάρχουν επίσης κείμενα από ιστορικά έγγραφα: ένα αντίτυπο του *Κόμη Μοντεχρίστου* (μεταφρασμένο το 1871 από τον Αρμένιο διανοούμενο Teodor Kasap) στα Καραμανλίδικα και τίτλοι εγγείου ιδιοκτησίας οι οποίοι εκδόθηκαν σε ελληνορθόδοξους πληθυσμούς από την Οθωμανική Αυτοκρατορία κατά τον 19ο αιώνα έως το πρώτο μισό του 20ού. Στα λεπτά, σχεδόν φασματικά αποτυπώματα του χαραγμένου κειμένου στον πηλό βρίσκουμε επίσημα έγγραφα και ποιητικά αποσπάσματα, τη γλώσσα της γραφειοκρατίας και τη γλώσσα της νοσταλγίας να συνυπάρχουν. Τέλος, ορισμένα από αυτά τα πήλινα τούβλα, ενώ ήταν ακόμη νωπά, πιέστηκαν πάνω στις κατοικίες των Προσφυγικών, που χτίστηκαν στην Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη από και για πρόσφυγες της Μικράς Ασίας, αποτυπώνοντας πάνω τους τα ίχνη των κτιρίων αυτών.

Η εικαστική εγκατάσταση μετατρέπεται έτσι σε σημείο συνάντησης διαφορετικών εποχών και γεωγραφιών, με κάθε τούβλο να φέρει ένα διαφορετικό είδος ίχνους: κληρονομημένο, τεκμηριωμένο, αποτυπωμένο ή φτιαγμένο με το χέρι. Τούβλα που μεταφέρθηκαν από τη Μικρά Ασία συναντούν τούβλα φτιαγμένα από μετανάστριες του σήμερα· οι υφές των προσφυγικών κατοικιών στην Αθήνα συναντούν τα λόγια ποιητών και φιλοσόφων· η γραφειοκρατική γλώσσα των συνόρων και της ιδιοκτησίας συναντά τη ρευστότητα των Καραμανλίδικων.

Φέρνοντας το παρελθόν και το παρόν στο ίδιο κτίριο, ο κλίβανος παρουσιάζεται ως τόπος μεταμόρφωσης και το τούβλο ως υλικό που μπορεί να κινείται ανάμεσα στα ερείπια και την ανανέωση. Ένα τούβλο σε ένα κτίριο αποτελεί μία μονάδα μέσα σε μια συλλογική δομή. Όταν το κτίριο μετατρέπεται σε ερείπιο, το ίδιο αυτό τούβλο κινδυνεύει να γίνει ένα απομονωμένο συντρίμμι, σύμβολο μιας κατακερματισμένης διασποράς. Ο Rakowitz αντιστρέφει αυτόν τον κύκλο: το θραύσμα γίνεται πόρος, το ερείπιο γίνεται υλικό, και αυτό που μεταφέρθηκε ως ανάμνηση ενός χαμένου σπιτιού συμβάλλει σε μια νέα αρχιτεκτονική της ένταξης.

Στην τελευταία αίθουσα της έκθεσης διερευνάται η ιδέα μιας επαναπροσδιορισμένης πόλης μέσα από τη μακέτα ενός άδειου λόφου της Ακρόπολης. Στη βάση του μοντέλου υπάρχουν μαρτυρίες μεταναστών, προσφύγων και αιτούντων άσυλο, γραμμένες με το χέρι κατά τη διάρκεια εργαστηρίων στο Δίκτυο Μέλισσα, που αντιπαραβάλλονται με τα όστρακα, σπασμένα θραύσματα αγγείων που χρησιμοποιούνταν στην αρχαία Αθήνα για να καταγράφονται τα ονόματα των ατόμων που ψηφίζονταν για εξορία. Και τα δύο διατηρούν τα ίχνη των ανθρώπινων αποφάσεων πάνω σε απορριφθέντα ή κοινά καθημερινά υλικά. Πώς θα μπορούσε να μοιάζει μια νέα Αθήνα αν υποδεχόταν ανεπιφύλακτα τους ξένους, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που φεύγουν από αλλού; Παράλληλα με τον κλίβανο και τα τούβλα του, αυτό το μοντέλο αποτελεί μια πρόσκληση να αναλογιστούμε μια νέα αρχιτεκτονική ένταξης.

by hand. Bricks carried from Asia Minor encounter bricks made by contemporary migrant women; the textures of Athens's refugee housing meet the words of poets and philosophers; the administrative language of borders and property meets the fluidity of Karamanlidika.

By bringing past and present into the same structure, the kiln is shown as a place of transformation and brick as a material that can move between ruin and renewal. A brick in a building is one unit within a collective structure. When the building becomes a ruin, that same brick risks becoming isolated debris, an emblem of a fragmented diaspora. Rakowitz reverses this cycle: the fragment becomes a resource, the ruin becomes material, and what was carried as a reminder of a lost home contributes to a new architecture of belonging.

In the final room, a foundation for a reenvisioned city is explored through the model of an empty Acropolis Hill. Stripped of its buildings, it creates a space for imagining what could yet occupy the hill. How might a new Athens look if it unequivocally welcomed strangers, including those fleeing violence elsewhere? Alongside the kiln and its bricks, this model becomes an invitation to think about architecture.

Testimonies from migrants, refugees, and asylum seekers, handwritten during workshops at the Melissa Network of Migrant Women, are paired with *ostraca*, the broken pottery shards used in ancient Athens to record the names of individuals voted into exile. Both preserve the marks of human decisions on discarded or ordinary materials.

On the wall behind the installation is the *Shetakha for Athens*, a series of framed sheets based on the *shetakha*, the word used for the Passover seder by Iraqi Jews, and serves as a narrative by Rakowitz about cultural heritage and memory. Along with them, objects of memory and archival material are displayed, including administrative and commercial documents, photographs, and correspondence, evidence of multiculturalism, loss, and the need for continuity.

In *What You Leave Behind Is Not What Is Engraved*, Rakowitz demonstrates that how we live together is inseparable from the boundaries and borders we choose to build. He suggests communal possibilities: bricks waiting to be assembled, histories waiting to be heard, and fragments waiting to be connected. Nothing is entirely separate, and no single voice claims to tell the whole story.

Rakowitz's personal calling to humanise conflict urges us to resist inhumane practices and start afresh. What has been broken can become the beginning of another. As he puts it, 'these bricks are material in waiting – inventory for a city not yet built, a city where strangers are welcomed'.

Elina Kountouri
Curator
Director NEON

Στον τοίχο πίσω από την εγκατάσταση βρίσκεται το *Shetakha for Athens*, μια σειρά κορνιζαρισμένων φύλλων βασισμένη στη *shetakha*, όπως ονομάζουν οι Εβραίοι του Ιράκ το πασχαλινό seder (εορταστικό πασχαλινό δείπνο), η οποία λειτουργεί ως αφήγηση του Rakowitz για την πολιτιστική κληρονομιά και τη μνήμη. Μαζί τους εκτίθενται αντικείμενα μνήμης και αρχειακό υλικό, όπως διοικητικά και εμπορικά έγγραφα, φωτογραφίες και αλληλογραφία, ως τεκμήρια της πολυπολιτισμικότητας, της απώλειας και της ανάγκης για συνέχεια.

Στην έκθεση *What You Leave Behind Is Not What Is Engraved*, ο Rakowitz καταδεικνύει ότι ο τρόπος με τον οποίο ζούμε μαζί είναι άρρηκτα συνδεδεμένος με τα όρια και τα σύνορα που επιλέγουμε να χτίζουμε. Προτείνει συλλογικές δυνατότητες: τούβλα που περιμένουν να συναρμολογηθούν, ιστορίες που περιμένουν να ακουστούν και θραύσματα που περιμένουν να συνδεθούν. Τίποτα δεν είναι εντελώς ξεχωριστό και καμία μεμονωμένη φωνή δεν διεκδικεί να αφηγηθεί ολόκληρη την ιστορία.

Η προσωπική αποστολή του Rakowitz να φέρει στην επιφάνεια τους αθέατους δεσμούς της ανθρωπότητας μέσα από τα ερείπια των συγκρούσεων, μας προτείνει να αντισταθούμε στις απάνθρωπες πρακτικές και να ξεκινήσουμε από την αρχή. Ό,τι έχει σπάσει μπορεί να γίνει η αρχή για κάτι άλλο. Όπως λέει ο ίδιος, «αυτά τα τούβλα είναι σε αναμονή – απογραφή μιας πόλης που δεν έχει χτιστεί ακόμα, μια πόλη όπου οι ξένοι είναι ευπρόσδεκτοι».

Ελίνα Κουντούρη
Επιμελήτρια
Διευθύντρια ΝΕΟΝ

Michael Rakowitz and Ancient Cultures

Allspice, Μουσείο Ακρόπολης
13.05.2025 – 31.10.2025

Lamassu of Nineveh, Μουσείο Ακρόπολης, Εξωτερικός περιβάλλων χώρος
06.10.2025 – 31.10.2026

What You Leave Behind Is Not What Is Engraved,
Παλαιό Μουσείο Ακρόπολης
2026-2028

Ο Michael Rakowitz (γεν. 1973, Γκρέιτ Νεκ, Νέα Υόρκη, ΗΠΑ) ζει και εργάζεται στο Σικάγο. Είναι Ιρακινοαμερικανός καλλιτέχνης, που δραστηριοποιείται στο σημείο τομής μεταξύ επίλυσης και πρόκλησης προβλημάτων. Το έργο του έχει παρουσιαστεί παγκοσμίως: στη dOCUMENTA (13), στο MoMA και στην Tate Modern μεταξύ άλλων.

Michael Rakowitz and Ancient Cultures

Allspice, Acropolis Museum
13.05.2025 – 31.10.2025

Lamassu of Nineveh, Acropolis Museum, Outdoor Garden
06.10.2025 – 31.10.2026

What You Leave Behind Is Not What Is Engraved,
Old Acropolis Museum
2026-2028

Michael Rakowitz (b. 1973, Great Neck, New York, USA) lives and works in Chicago. He is an Iraqi-American artist working at the intersection of problem-solving and troublemaking. His work has appeared in venues worldwide, including dOCUMENTA (13), MoMA, and Tate Modern, among others.

Όστρακα με ονόματα Αθηναίων πολιτών υποψήφιων για οστρακισμό

Θεμιστοκλής Νεοκλέους Φρεάρριος (Εξορίστηκε το 470 π.Χ.)
Αριστείδης Λυσιμάχου Αλωπεκήθεν (Εξορίστηκε το 483/2 π.Χ.)
Ευκράτης Ευδράμονος (Υποψήφιος στα μέσα του 5ου αι. π.Χ.)
Διειτρέφης Ευθοίνου (Υποψήφιος στα μέσα του 5ου αι. π.Χ.)
Ιπποκράτης Αλκμεωνίδου Αλωπεκήθεν (Υποψήφιος κατά τη δεκαετία του 480 π.Χ.)
Καλλίξενος Αριστωνύμου Ξυπεταίων (Υποψήφιος κατά τη δεκαετία του 480 π.Χ.)
Ιπποκράτης ή Ίππαρχος (;) (5ος αι. π.Χ.)
Μεγακλής Ιπποκράτους Αλωπεκήθεν (Εξορίστηκε το 487/6 και το 472/1 π.Χ.)
Αφαρεύς Χολαργεύς (;) (5ος αι. π.Χ.)
Ερατυλλος Κατταρίου (;) (Υποψήφιος κατά τη δεκαετία του 480 π.Χ.)
Αριστείδης Λυσιμάχου Αλωπεκήθεν (;) (Εξορίστηκε το 483/2 π.Χ.)
Ιπποκράτης Αλκμεωνίδου Αλωπεκήθεν (;) (Υποψήφιος κατά τη δεκαετία του 480 π.Χ.)
Φρυνονδ[ ] Κρατεσ[ ] Αθμονεύς (Υποψήφιος στα μέσα του 5ου αι. π.Χ.)
Καλλίας Διδυμίου (;) (Υποψήφιος στα μέσα του 5ου αι. π.Χ.)
Θεμιστοκλής Νεοκλέους Φρεάρριος (;) (Εξορίστηκε το 470 π.Χ.)
Φιλοκύδης (;) (5ος αι. π.Χ.)
Ξάνθιππος Αρίφρονος Χολαργεύς (Εξορίστηκε το 485/4 π.Χ.)
Μεγακλής Ιπποκράτους Αλωπεκήθεν (Εξορίστηκε το 487/6 και το 472/1 π.Χ.)
Κυδροκλής Τιμοκράτους Κριώθεν (Υποψήφιος κατά τη δεκαετία του 480 π.Χ.)
Θραύσμα οστράκου

Πηλός

Ανασκαφές Αρχαίας Αγοράς
Ευγενική παραχώρηση Αρχαία Αγορά Αθηνών

Pottery fragments (ostraca) bearing the names of Athenian citizens proposed for ostracism

Themistokles Neokleous Phrearrios (Ostracised in 470 BC)
Aristeides Lysimachou Alopekethen (Ostracised in 483/2 BC)
Eukrates Eudramonos (Candidate of the mid-5th c. BC)
Dieithrephes Euthoinou (Candidate of the mid-5th c. BC)
Hippokrates Alkmeonidou Alopekethen (Candidate of the 480's BC)
Kallixenos Aristonymou Xypetaion (Candidate of the 480's BC)
Hippokrates or Hipparchos (;) (5th c. BC)
Megakles Hippokratous Alopekethen (Ostracised in 487/6 and 472/1 BC)
Aphareus Cholargeus (;) (5th c. BC)
Eratyllos Kattariou (?) (Candidate of the 480's BC)
Aristeides Lysimachou Alopekethen (?) (Ostracised in 483/2 BC)
Hippokrates Alkmeonidou Alopekethen (?) (Candidate of the 480's BC)
Phrynond [ ] Krates[ ] Athmoneus (Candidate of the mid-5th c. BC)
Kallias Didymiou (?) (Candidate of the mid-5th c. BC)
Themistokles Neokleous Phrearrios (?) (Ostracised in 470 BC)
Philokydes (?) (5th c. BC)
Xanthippos Ariphronos Cholargeus (Ostracised in 485/4 BC)
Megakles Hippokratous Alopekethen (Ostracised in 487/6 and 472/1 BC)
Kydrokles Timokratous Kriothen (Candidate of the 480's BC)
Fragment of an ostracon

Clay

Ancient Agora of Athens excavations
Courtesy Ancient Agora of Athens

Michael Rakowitz
***What You Leave Behind Is Not What Is Engraved*, 2026**
Οπτοπλινθοδομή, ξυλεία, συμπαγείς οπτόπλινθοι παραδοσιακού τύπου,
646 μοναδικά τούβλα
3,23 x 12, 47 x 2,73 μ.
Ευγενική παραχώρηση ο καλλιτέχνης και ΝΕΟΝ
Ανάθεση νέου έργου από τον ΝΕΟΝ

Michael Rakowitz και Μεταναστευτικές Κοινότητες
***Testaments,* 2026**
Στυλό ή μαρκαδόρος σε χαρτί
Διαστάσεις μεταβλητές
Ευγενική παραχώρηση ο καλλιτέχνης και ΝΕΟΝ
Ανάθεση νέου έργου από τον ΝΕΟΝ

Michael Rakowitz
***Shetakha for Athens*, 2026**
Γραφίτης σε Dura-Lar
102 x 70 εκ. έκαστο
Ευγενική παραχώρηση ο καλλιτέχνης και ΝΕΟΝ
Ανάθεση νέου έργου από τον ΝΕΟΝ

Αρχειακό υλικό, 19ος-20ος αιώνας
Ευγενική παραχώρηση ο καλλιτέχνης και ΝΕΟΝ

Michael Rakowitz
***What You Leave Behind Is Not What Is Engraved*, 2026**
Brick masonry, wood, solid fired-clay bricks, 647 unique bricks
3,23 x 12, 47 x 2,73 m
Courtesy the artist and NEON
Commissioned by NEON

Michael Rakowitz and Migrant Communities
***Testaments*, 2026**
Pen or marker on paper
Dimensions variable
Courtesy the artist and NEON
Commissioned by NEON

Michael Rakowitz
***Shetakha for Athens*, 2026**
Graphite on Dura-Lar
102 x 70 cm each
Courtesy the artist and NEON
Commissioned by NEON

Archival material, 19th-20th century
Courtesy the artist and NEON

Ο ΝΕΟΝ θα ήθελε να ευχαριστήσει το Δίκτυο Μέλισσα για τη συνεργασία και τη διοργάνωση των εργαστηρίων της έκθεσης, όπως και τους/τις συμμετέχοντες/συμμετέχουσες:

Aziza Azzaoui, Έλενα Ακύλα, Neveen Alasmar, Kamelia Alhosari, Felicia Anosike, Γιάννης Αυγερινός, Λούση Αυγερινού, Homa Ahmadi, Amira Ahmed, Ντέμπορα Βαλένσια, Iryna Vasylieva, Μαρίνα Βελισιώτη, Tatiana Besidovska, Χαράλαμπος Βογιατζής, Ναταλία Γιαροσένκο, Euphemilla Yeno Wilson, Κοραής Δαμάτης, Αθηνά Δασκαλάκη, Μαίρη Δασκαλούλη Αμπελικιώτη, Rahel Dejen, Σώτη Δρούγα, Hanna Eladl, Fatima El Tonsy, Ελπίδα Ζαμπέλη, Ηλιάνα Θεμιστοκλέους, Μπέατρις Ικχάρο, Κλεοπάτρα Καλλιγέρη, Αικατερίνη Καραγεωργίου, Antonina Melody Casiño, Mariem Khalil, Μαριάννα Κορομηλά, Halyna Kotsyur, Marina Kulagina, Αντώνης Κούρκουλος, Γιάννης Κουτούλιας, Μαρία Κουτσουμπού, Katerina Kurpas, Έφη Λαζαρίδου, Jennifer Laynes, Μαρία Λιώρα, Λίλιια Μαδίνα, Ιουλία Μακρή, Άντζελα Μελένκο, Nadine Meshreky, Mariam Mihail, Τζένιφερ Κλικ Νγκουέρε, Ιωάννα Νεοφύτου, Julienne Noutte, Άιβη Ντελασιόν, Μάνια Ξένου, Σοφία Ξυναριανού, Πελαγία Οικονομίδη, Kukto Oksana, Γεώργιος Ουσταμπασίδης, Flora Ohilebo, Maria Ify Ohilebo, Ναταλία Πάβλοβα, Ναυσικά Παπαδοπούλου, Maria Theresa Pastor, Κωνσταντίνος Πετροπουλιάδης, Κλειώ Ποικιλίδου, Θάλεια Πορτοκάλογλου, Celeste A. Romkee, Ιωάννης Σαββίδης, Σοφία Σαββίδου, Iva Sadedini, Sathi Sheikh, Mariem Seffen, Ίννα Σόκολ, Αγγελική Στρατάκη, Mahboubeh Tavakolin, Γενοβέφα Ταγκαλίδου, Soumaya Tahiri, Grace Thio, Ιρίνα Τσέρνοβα, Natalia Fomina, Loubov Fomichova, Faiza Hakim, Λετίσια Χανούχ, Elaha Hashimi, Ρούλα Χατζηγεωργίου, Αικατερίνη Χατζημιχαλόγλου, Yasaman Heidarpour, Fatima Hosseini, Βίβιαν Χιονά, Ναντίνα Χριστοπούλου, Ρένα Χωρέμη, Χρύσα Ψωμά και το Μουσείο Μικρασιατικού Ελληνισμού «Φιλιώ Χαϊδεμένου», τον Σύλλογο Μικρασιατών Αιγάλεω «Νέες Κυδωνίες», τον Σύνδεσμο Αιγυπτιωτών Ελλήνων, τον Σύλλογο Ποντίων Αγίας Βαρβάρας «Ο Φάρος», όπως και απογόνους προσφύγων από τη Μικρά Ασία, τον

NEON would like to thank Melissa Network for Migrant Women for the collaboration and organising the exhibition workshops, as well as the participants:

Homa Ahmadi, Amira Ahmed, Elena Akyla, Neveen Alasmar, Kamelia Alhosari, Felicia Anosike, Yannis Avgerinos, Lucy Avgerinou, Aziza Azzaoui, Tatiana Besidovska, Antonina Melody Casiño, Roula Chatzigeorgiou, Aikaterini Chatzimichaloglou, Iryna Chernova, Rena Choremi, Nadina Christopoulou, Vivian Chiona, Corais Damatis, Athina Daskalaki, Mairy Daskalouli Ambelikioti, Rahel Dejen, Ivy Delacion, Soti Drouga, Fatima El Tonsy, Hanna Eladl, Loubov Fomichova, Natalia Fomina, Faiza Hakim, Letisia Hanouh, Elaha Hashimi, Yasaman Heidarpour, Fatima Hosseini, Maria Ify Ohilebo, Beatrice Ikharo, Kleopatra Kalligeri, Aikaterini Karageorgiou, Mariem Khalil, Marianna Koromila, Halyna Kotsyur, Antonis Kourkoulos, Giannis Koutoulias, Maria Koutsoumpou, Katerina Kurpas, Marina Kulagina, Jennifer Laynes, Effie Lazaridou, Maria Liora, Liliia Madina, Ioulia Makri, Angela Melenko, Nadine Meshreky, Mariam Mihail, Ioanna Neophytou, Jenifer Click Ngwere, Julienne Noutte, Flora Ohilebo, Pelagia Oikonomidi, Kukto Oksana, Georgios Oustambasidis, Nafsika Papadopoulou, Maria Theresa Pastor, Natalia Pavlova, Konstantinos Petropouliadis, Klio Poikilidou, Thaleia Portokaloglou, Chrisa Psoma, Celeste A. Romkee, Iva Sadedini, Ioannis Savvidis, Sofia Savvidou, Mariem Seffen, Sathi Sheikh, Inna Sokol, Aggeliki Strataki, Genovefa Tagkalidou, Soumaya Tahiri, Mahboubeh Tavakolin, Iliana Themistokleous, Grace Thio, Deborah Valencia, Iryna Vasylieva, Marina Velisioti, Charalampos Vogiatzis, Euphemilla Yeno Wilson, Mania Xenou, Sofia Xynarianou, Natalia Yarosenko, Elpida Zambeli and the Museum of Asia Minor Hellenism 'Filio Chaidemenou', the Association of Asia Minor Greeks in Aegaleo 'Nees Kydonies', the Association of Greeks from Egypt, the Association of Pontians in Agia Varvara 'Faros', and descendants of refugees from Asia Minor, Pontos and Egypt.

ΝΕΟΝ
Ιδρυτής ΝΕΟΝ
Δημήτρης Δασκαλόπουλος

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΚΘΕΣΗΣ
Ελίνα Κουντούρη
Διευθύντρια ΝΕΟΝ

ΒΟΗΘΟΣ ΕΠΙΜΕΛΗΤΡΙΑ
Γαλήνη Νώτη

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΟΜΑΔΑ
Μαρία Κουτσουμπού, Αρχαιολόγος
Ναντίνα Χριστοπούλου, Ανθρωπολόγος

ΤΜΗΜΑ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΕΚΘΕΣΗΣ
Υπεύθυνος Αρχιτεκτονικού Σχεδιασμού
Φάνης Καφαντάρης, Αρχιτέκτονας, ΜΔΕ Ε.Μ.Π.

Συνεργάτης Αρχιτεκτονικού Σχεδιασμού
Νικόλας Αρνής, Μηχανικός Αποκαταστάσεων Π.Π.

ΤΜΗΜΑ ΕΚΘΕΣΕΩΝ
Υπεύθυνη Προγραμμάτων & Εκθέσεων
Έφη Συρίγου

Υπεύθυνοι Παραγωγής
Αντώνης Κούρκουλος
Ιωάννα Μίμη

Συντονισμός Παράγωγης, Hospitality & Events
Ειρήνη Σβολάκου

Registrar & Operations
Κλεοπάτρα Καλλιγέρη

Studio Lead
Γιάννης Δρακόπουλος

Studio Assistant
Αγγελική Χάιδω Τσόλη

Συντονισμός Οικονομικών & Personal Assistant
Ειρήνη Κιαχτύπη

ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑΣ
Επιμελήτριες
Γαλήνη Νώτη
Μαρία Ταυλαρίου

ΤΜΗΜΑ ΧΟΡΗΓΙΩΝ, ΕΚΔΗΛΩΣΕΩΝ & DIGITAL
Υπεύθυνη Χορηγιών, Εκδηλώσεων & Digital
Ναυσικά Παπαδοπούλου

ΤΜΗΜΑ ΕΚΔΟΣΕΩΝ
Υπεύθυνη Εκδόσεων
Άλκηστις Δημάκη

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ CFO
Νικόλαος Κάππας

ΛΟΓΙΣΤΗΡΙΟ & ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ
Μαρία Αντζουλή
Γιώργος Γρίβας
Βίκυ Κατσούλα
Μανώλης Νταουκάκης
Λίτσα Παπασταμάτη
Θάλεια Τσιρογιάννη
Έφη Φλιάγκου

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ
Μάνια Ξένου, Διευθύνουσα Σύμβουλος, Reliant Communications

Έφη Λαζαρίδου, Media Relations, Reliant Communications

Melissa Emery, Διευθύντρια, Sutton PR

Dana Chan, Account Director
Sutton PR

ΕΙΚΑΣΤΙΚΗ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ & ΓΡΑΦΙΣΤΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ
Schéma – Δήμητρα Χρονά

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ
Ναταλία Τσουκαλά

ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΗΣΗ
Inkas Film Productions, Λιλέτ Μπόταση
Παναγιώτης Κράββαρης, Σκηνοθέτης

ΜΕΤΑΦΟΡΑ/ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΕΡΓΩΝ ΤΕΧΝΗΣ
MOVE ART S.A.

ΣΤΑΤΙΚΑ: ΑΝΑΛΥΣΗ/ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ
Κωνσταντίνος Τουμπακάρης, Πολιτικός Μηχανικός ΜΔΕ ΕΜΠ
ΦΩΤΙΣΜΟΣ ΕΚΘΕΣΗΣ
Edeko Lighting Studio – Ελευθερία Ντεκώ

ΕΡΓΑΣΙΕΣ ΥΠΟΔΟΜΗΣ
Total Quality Management & Construction

NEON
NEON Founder
Dimitris Daskalopoulos

EXHIBITION CURATOR
Elina Kountouri
Director NEON

ASSISTANT CURATOR
Galini Noti

SCIENTIFIC TEAM
Nadina Christopoulou, Anthropologist
Maria Koutsoumpou, Archaeologist

DEPARTMENT OF ARCHITECTURAL EXHIBITION DESIGN
Head of Architecture & Design
Fanis Kafantaris, Architect, MPhil NTUA

Architectural Design Associate
Nikolas Arnis, Restoration Engineer UP

EXHIBITION DEPARTMENT
Head of Projects & Exhibitions
Efi Syrigou

Head of Production
Antonis Kourkoulos
Ioanna Mimi

Production Coordinator
Irini Svolakou

Registrar
Cleopatra Kalligeri

Studio Lead
Yiannis Drakopoulos

Studio Assistant
Angeliki Chaido Tsoli

General/Financial Administration & Personal Assistant
Irini Kiachtypi

CURATORIAL DEPARTMENT
Curators
Galini Noti
Maria Tavlariou

GRANTS, EVENTS & DIGITAL
Head of Digital & Events
Nafsika Papadopoulou

PUBLICATIONS DEPARTMENT
Head of Publications
Alkistis Dimaki

FINANCIAL DEPARTMENT
Head of Finance Department
Nikolaos Kappas

ACCOUNTING & HR
Maria Antzouli
Effie Fliagou
Giorgos Grivas
Vicky Katsoula
Manolis Ntaoukakis
Litsa Papastamati
Thalia Tsirogianni

COMMUNICATIONS
Mania Xenou, Managing Director, Reliant Communications

Efi Lazaridou, Media Relations, Reliant Communications

Melissa Emery, Director, Sutton PR

Dana Chan, Account Director
Sutton PR

VISUAL IDENTITY & GRAPHIC DESIGN
Schéma – Dimitra Chrona

PHOTOGRAPHY
Natalia Tsoukala

FILMING
Inkas Film Productions, Lilette Botassi
Panayotis Kravvaris, Film Director

ARTWORK TRANSPORT / INSTALLATION
MOVE ART S.A.

STRUCTURAL ENGINEERING: ANALYSIS / DESIGN
Konstantinos Toumbakaris, Civil Engineer, MSc NTUA

EXHIBITION LIGHTING
Edeko Lighting Studio – Eleftheria Deko

INFRASTRUCTURE WORKS
Total Quality Management & Construction

ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ΟΠΤΟΠΛΙΝΘΟΔΟΜΗΣ
Βασίλης Σαρρής – Αναστηλωτικές Εργασίες
Ομάδα Εργασίας: Μιχάλης Κοντράρος, Σταύρος Κοτσιρίλος, Χρήστος Κυριακόγγονας, Μελέτης Κώτσαινας, Αποστολία Μάστορα, Βασίλης Σαρρής, Σάντρι Σεφεράι, Φώτης Σπυράτος

ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΟΠΤΟΠΛΙΝΘΩΝ
Χαρίλαος Μοσχίδης
Συμεών Μοσχίδης, Χριστίνα Κωνσταντινίδου, Shahzad Khuram, Ullah Impran, Maia Bejanishvili

ΕΙΔΙΚΕΣ ΜΟΥΣΕΙΑΚΕΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ
ΛΙΓΝΟΣ

ΗΛΕΚΤΡΟΜΗΧΑΝΟΛΟΓΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ
Ανδρέας Δ. Πίσκοπος

ΕΙΔΙΚΟΣ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ & ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ
Δειπνοσοφιστήριον
Kourasanit
Lydia Roda
Next SA
Redesign – Μαριλένα Σακελλαρίου
Sdralis Artworks
View Master Events

ΕΦΟΡΕΙΑ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΠΟΛΗΣ ΑΘΗΝΩΝ
Έλενα Κουντούρη, Αρχαιολόγος PhD, Προϊσταμένη της Εφορείας Αρχαιοτήτων Πόλης Αθηνών
Νικόλαος Πετρόχειλος, Προϊστάμενος Τμήματος Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων και Μουσείων
Μαρία Τσίχλη, Αρχαιολόγος ΜΑ
Μαρία Λιάσκα, Αρχαιολόγος-Μουσειολόγος ΜΑ
Μαρία Παύλου, Συντηρήτρια Αρχαιοτήτων και Έργων Τέχνης
Σοφία Παπιδά, Αρχαιοτήτων και Έργων Τέχνης - Μουσειολόγος ΜΑ
Ευάγγελος Κοντογιάννης, Αρχιτέκτονας Μηχανικός ΕΜΠ,
MSc Προστασίας Μνημείων ΕΜΠ
Γιώργος Κεχαγιάς, MSc Μηχανολόγος Μηχανικός-Μουσειολόγος
Πάνος Τζώνος, Αρχιτέκτων-Μηχανικός, Ομ. Καθηγητής Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
Ματούλα Σκαλτσά, Ιστορικός της Τέχνης, Μουσειολόγος,
Ομ. Καθηγήτρια, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

ΔΙΚΤΥΟ ΜΕΛΙΣΣΑ & BEEHIVE
Ντέμπορα Κάρλος Βαλένσια
Ναντίνα Χριστοπούλου
Τζένιφερ Κλικ Νγκουέρε
Μαρία Ίφυ Οχιλέμπο
Φελίσια Ανοσίκε
Αζίζα Αζάουι
Αντονίνα Μέλοντι Κασίνο
Άιβη Ντελασιόν
Σωτηρία Δρούγα
Αγγελική Φλωράκη
Ειρήνη Χάνσον
Γιασαμάν Χεινταρπούρ
Μπέατρις Ίκαρο
Βηθλεέμ Κουρσούμη
Γαλίνα Κοτσιούρ
Χριστιάνα Κύρκου
Ανίσα Λώλη
Γιολαντα Ολίχα
Σοφία Ορφανού
Χρυσούλα Παπαδάκη
Μαρία Τερέζα Παστόρ
Θάλεια Πορτοκάλογλου
Ίβα Σαντεντίνι
Αρετή Σαλασίδου
Μαριέμ Σεφφέν
Αουρόρα Ταμπάνγκιν
Μαχμπούμπε Ταβακόλι
Τερεσίτα Βιλαμαγιόρ

Ευχαριστούμε θερμά το Υπουργείο Πολιτισμού, την Υπουργό Πολιτισμού Λίνα Μενδώνη για την πρόσκληση και τη συνεργασία, τον ιδρυτή του NEON, Δημήτρη Δασκαλόπουλο, για τη γενναιόδωρη συνεισφορά του, την Εφορεία Αρχαιοτήτων Πόλης των Αθηνών και τους συνεργάτες της, το Δίκτυο Μέλισσα και τη Ναντίνα Χριστοπούλου, όπως και τη Μαρία Κουτσουμπού, τον Μαρίνο Σαρηγιάννη, Διευθυντή του Ινστιτούτου Μεσογειακών Σπουδών (ΙΜΣ), το Ahmet Piriştina İzmir City Archive and Museum (APİKAM), το Μουσείο Προσφυγικού Ελληνισμού, και από την Αμερικανική Σχολή Κλασικών Σπουδών στην Αθήνα, Τμήμα Αρχείων, Αρχείο Ευγένιου Δαλέζιου, την Δρ Μαρία Γεωργοπούλου, Διευθύντρια, τη Δρ. Ναταλία Βογκέικωφ-Brogan, Διευθύντρια Αρχείων και τη Δρ. Ελευθερία Δαλέζιου, Αρχειονόμο – Ιστορικό.

BRICK MASONRY CONSTRUCTION
Vasilis Sarris – Restoration Works
Project Team: Michalis Kontraros, Stavros Kotsirilos, Christos Kyriakogonas, Meletis Kotsainas, Apostolia Mastora, Vasilis Sarris, Sandri Seferai, Fotis Spyratos

BRICK PRODUCTION
Charilaos Moschidis
Symeon Moschidis, Christina Konstantinidou, Shahzad Khuram, Ullah Impran, Maia Bejanishvili

SPECIALISED MUSEUM CONSTRUCTIONS
LIGNOS

ELECTROMECHANICAL WORKS
Andreas D. Piskopos

SPECIALISED EQUIPMENT & SERVICES
Deipnosofistirion
Kourasanit
Lydia Roda
Next SA
Redesign – Marilena Sakellariou
Sdralis Artworks
View Master Events

EPHORATE OF ANTIQUITIES OF THE CITY OF ATHENS
Elena Kountouri, Archaeologist PhD, Director of the Ephorate of Antiquities of the City of Athens
Nikolaos Petrochilos, Head of the Department of Prehistoric and Classical Antiquities and Museums
Maria Tsichli, Archaeologist MA
Maria Liaska, Archaeologist-Museologist MA
Maria Pavlou, Conservator of Archaeological Finds and Works of Art
Sophia Papida, Conservator of Archaeological Finds and Works of Art - Museologist MA
Evangelos Kontogiannis, Architect Engineer NTUA, MSc Protection of Monuments NTUA
George Kechagias, MSc Mechanical Engineer-Museologist
Panos Tzonos, Architect-Engineer
Professor Emeritus, Aristotle University of Thessaloniki
Matoula Scaltsa, Art Historian, Museiologist
Professor Emerita, Aristotle University of Thessaloniki

MELISSA NETWORK & THE BEEHIVE
Deborah Carlos Valencia
Nadina Christopoulou
Jenifer (Click) Ngwere
Maria Ify Ohilebo
Felicia Anosike
Aziza Azzaoui
Antonina Melody Casino
Ivy Delacion
Sotiria Drouga
Angeliki Floraki
Eirini Hanson
Yasaman Heydarpoor
Beatrice Ikharo
Vithleem Koursoumi
Halyna Kotsyur
Christiana Kyrkou
Anisa Loli
Yolanda Oliha
Sofia Orfanou
Chrysoula Papadaki
Maria Theresa Pastor
Thaleia Portokaloglou
Iva Sadedini
Areti Salasidou
Mariem Seffen
Aurora Tabangin
Mahboubeh Tavakoli
Theresita Villamayor

With special thanks to the Ministry of Culture and Minister of Culture Lina Mendoni for the invitation and collaboration, NEON's founder Dimitris Daskalopoulos, the Ephorate of Antiquities of Athens, Melissa Network and Nadina Christopoulou, Maria Koutsoumpou, Marinos Sariyannis, Director of the Institute for Mediterranean Studies (IMS), the Ahmet Piriştina İzmir City Archive and Museum (APİKAM), the Hellenic Refugees' Museum, and from the American School of Classical Studies at Athens, Archives, Eugène Dalleggio Papers, Dr Maria Georgopoulou, Director,Dr. Natalia Vogeikoff-Brogan, Director of Archives and Dr. Eleftheria Daleziou, Archivist-Historian.

Ο Πολιτιστικός και Αναπτυξιακός Οργανισμός κοινής ωφέλειας ΝΕΟΝ ιδρύθηκε το 2013 από το συλλέκτη και επιχειρηματία Δημήτρη Δασκαλόπουλο. Ο ΝΕΟΝ φιλοδοξεί να φέρει το σύγχρονο πολιτισμό κοντά στο σύγχρονο πολίτη, αναδεικνύοντας τη δυνατότητα της καλλιτεχνικής δημιουργίας να αφυπνίσει, να συγκινήσει, να παρακινήσει. Συγχρόνως, επιδιώκει να συμβάλει στην ευρύτερη προσπάθεια αναβάθμισης της πόλης και της καθημερινότητας του πολίτη. Να συμβάλει στην αποκατάσταση της σχέσης του πολίτη με τη λειτουργία και τα δρώμενα της πόλης του. Ο ΝΕΟΝ δεν περιορίζεται σε ένα μόνον χώρο. Έδρα του είναι ολόκληρη η πόλη, το ευρύτερο αστικό περιβάλλον. Είναι ένας ζωντανός και ενεργός συνομιλητής με την κοινωνία, τους θεσμούς και το κοινό. Ο ΝΕΟΝ υλοποιεί τους στόχους του μέσα από εκθέσεις, εκπαιδευτικά προγράμματα, εκδηλώσεις και συζητήσεις, προγράμματα χορηγιών και υποτροφιών και τη δημιουργία ενός δικτύου διεθνών συνεργασιών και ανταλλαγών. Ο ΝΕΟΝ συμπράττει με θεσμικούς φορείς πολιτισμού και ενισχύει τη δραστηριότητα δημοσίων και ιδιωτικών φορέων με σκοπό τη διάδοση της σύγχρονης τέχνης. Ο ΝΕΟΝ επιδιώκει να αναδείξει τον πολιτισμό ως βασικό μοχλό προόδου και ανάπτυξης.

NEON is a nonprofit organization that works to bring contemporary culture closer to everyone. It is committed to broadening the appreciation, understanding and creation of contemporary art in Greece and to the belief that this is a key tool for growth and development. NEON, founded in 2013 by collector and entrepreneur Dimitris Daskalopoulos, breaks with the convention that limits the contemporary art foundation of a collector to a single place. NEON's space is the city. It acts on a multitude of initiatives, spaces and civic and social contexts. It seeks to expose the ability contemporary art has to stimulate, inspire and affect the individual and society at large. NEON constructively collaborates with cultural institutions and supports the programs of public and private institutions to enhance increased access and inventive interaction with contemporary art.

culture.gov.gr

neon.org.gr